

Pohjanmaan Ely-keskuksen esitys pakolaisten vastaanottoon varautumisesta ja kuntapaikoista päättämisestä 2025

Kh 25.11.2024 § 185
227/00.04.00/2024

Valmistelija

Hallintojohtaja Jukka-Pekka Lätti, p. 040 150 5202
Työllisyyskoordinaattori Laura Korhonen

Pohjanmaan ELY-keskus esittää 18.10.2024 päivätyssä kirjeessään, että kunnat varautuvat pakolaisten vastaanottoon. Osana varautumista kuntia pyydetään tekemään päätöksiä kuntapaikoista. Kuntapaikkoja tarvitaan vuonna 2025 pakolaiskiintiössä saapuville, oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille sekä kotikunnan saaneille tilapäistä suojelua saaville. Myös tilapäistä suojelua saavat, jotka saavat kotikunnan ja siirtyvät vastaanottojärjestäjästä kunnan palvelujen piiriin, sisältyvät kuntaansoittamisen ja kuntakorvausten piiriin.

Kuntapaikalle osoitetaan aina kiintiöpakolaiset ja haavoittuvassa asemassa olevat, esimerkiksi alaikäiset ilman huoltajaa Suomeen saapuneet ja erityisiä sosiaali- ja terveystalvetauja tarvitsevat henkilöt. Kuntapaikoille on edelleen mahdollista osoittaa myös muita kuin haavoittuvassa asemassa olevia. Kuntapaikkatarpeen arvioi vastaanottokeskus. Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja kotikunnan saaneet tilapäistä suojelua saavat voivat muuttaa kuntaan myös vastaanottokeskuksen tukemana tai itsenäisesti.

Valtakunnallisesti tavoitteena on, että oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat ja ne tilapäistä suojelua saavat, jotka saavat kotikunnan, asettuvat asumaan alueille, joissa he oleskelevat jo ennen oleskeluluvan ja kotikunnan saamista. Pakolaiskiintiössä valittavien henkilöiden kuntiin sijoittamista ohjataan alueellisten kiintiöiden avulla. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee kiintiöpakolaisten alueellisen allokation yhteistyössä ELY-keskusten kanssa alueellisten kuntapaikkatietojen ja alueelle kohdistuvan pakolaisten sijoittumiseen liittyvän tiedon perusteella loppuvuoden 2024 aikana.

Kuntapaikkoja tarvitaan vuonna 2025 tilapäisen suojelun piiriin kuuluvien lisäksi edelleen myös muille ryhmille. Tilapäisen suojelun soveltaminen perustuu Euroopan neuvoston päätökseen, jolla tilapäistä suojelua on jatkettu 4.3.2026 saakka. Tilapäistä suojelua saavat henkilöt voivat hakea kotikuntamerkintää vuoden oleskelun jälkeen ja siirtyvät sen myötä pois vastaanottojärjestelmästä kuntien palvelujen piiriin. Kotikunta tuo tilapäistä suojelua saavalle kuntalaisen oikeudet ja velvollisuudet, kuten subjektiivisen päivähoito-oikeuden, oikeuden käyttää hyvinvointialueen tarjoamia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita sekä oppivelvollisuuden. Tilapäistä suojelua saava, jolla ei ole kotikuntalaisissa tarkoitettua kotikuntaa, on vastaanottopalvelujen piirissä. Kotikunnan saaneiden tilapäistä suojelua saavien lisäksi kuntien tulee varautua oleskeluluvan saavien turvapaikanhakijoiden ja pakolaiskiintiössä valittavien henkilöiden vastaanottoon.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten asumisen järjestämisvastuu on kotoutumislain muutoksella siirretty kunnalta hyvinvointialueelle 1.1.2023 lukien. Kokkolaan on perustettu Maahanmuuttoviraston kilpailuttama alaikäisten ryhmäkotiyksikkö. Oleskeluluvan saaneiden lasten ja nuorten

asuminen järjestetään tyypillisesti perheryhmäkodissa tai tuetussa asumisessa. Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueella prosessi on kesken.

Kuntapaikka ja kunnan palvelut muuttajille

Oleskeluluvan saaneilla turvapaikanhakijoilla ja tilapäistä suojelua saaneilla on oikeus valita asuinpaikkansa ja suurin osa heistä järjestääkin muuttonsa vastaanottokeskuksesta kuntaan joko vastaanottokeskuksen ohjauksen ja neuvonnan tuella tai täysin itsenäisesti.

Niille oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille tai kuntaan siirtyville tilapäistä suojelua saaneille, jotka tarvitsevat kuntaan muuttoon vahvempaa tukea ja kunnan järjestämän asunnon, haetaan kuntapaikkaa. Kuntien on kuultava hyvinvointialuetta kuntapaikkojen myöntämisen yhteydessä, kun kyseessä on haavoittuvassa asemassa oleva henkilö.

Kunta vastaa asunnon ja palvelujen järjestämisestä kuntapaikalle vastaanottamalleen henkilölle. Kuntien tulee varautua järjestämään peruspalvelut ja kotoutumista edistävät palvelut myös itsenäisesti kuntaan muuttaville. Palvelujen järjestämisessä on huomioitava sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta lähtien. Kunnan on tehtävä hyvinvointialueen kanssa yhteistyötä palvelujen yhteensovittamiseksi ja varmistamiseksi.

Uusi laki kotoutumisen edistämisestä astuu voimaan 1.1.2025, jolloin kunta vastaa peruspalvelujen lisäksi:

- osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista sekä kotoutumissuunnitelmasta, tarvittaessa myös monialaisesti
- monikielisen yhteiskuntaorientaation järjestämisestä,
- kotoutumiskoulutuksesta ja siihen sisältyvästä kielitaidon päättötestauksesta
- muista koulutuksista ja palveluista, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen osaamista, luku- ja kirjoitustaitoa, yhteiskunta- ja työelämävalmiuksia sekä työllistymistä ja yrittäjyyttä
- kotoutumisajan ohjauksesta ja neuvonnasta

Kunta on velvollinen järjestämään edellä mainitut palvelut muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea saaville kotoutujille, jotka eivät ole työllisyyspalvelujen piirissä.

Kunta voi tarjota palveluja myös muille maahanmuuttajille. Kunnan tulee huomioida mahdolliset aikuisten perusopetuksen (ml. luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen) tarpeessa olevat henkilöt. Lisäksi kunnan on varauduttava tarjoamaan 16–17-vuotiaille oppivelvollisille heille sopivaa koulutusta suomen tai ruotsin kielen oppimiseksi ja jatko-opintoihin pääsemiseksi.

Tällä hetkellä Pohjanmaan ELY-keskusalueella asuu noin 1600 tilapäistä suojelua saavaa, joista osa tulee tarvitsemaan kuntapaikan. Lisäksi kuntiin tulee voida sijoittaa Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen kuntapaikoille allokoidut kiintiöpakolaiset (vuonna 2024 allokatio on ollut 47 henkilöä) Myös osa oleskeluluvan saavista turvapaikanhakijoista tarvitsee kuntapaikkaa.

ELY-keskus ja hyvinvointialueet voivat sopia uusien perheryhmäkotien perustamisesta tarpeen mukaan. Kuntia on pyydetty ilmoittamaan valmiudesta tarjota kuntapaikkoja perheryhmäkodissa asuville lapsille ja

nuorille, mikäli kunnan alueelle sellainen perustetaan. Kunnissa on varauduttava myös mahdollisten kiireellistä uudelleen sijoittamista tarvitsevien kiintiöpakolaisten (nk. hätätapaukset) vastaanottoon. Sijoittamisen kiireellisyys liittyy usein esimerkiksi terveyteen tai suojelun tarpeeseen.

ELY-keskus toivoo tietoa siitä, onko kunnassa halukkuutta ja mahdollisuutta ottaa vastaan kiireellistä uudelleensijoittamista tarvitsevia henkilöitä. Lisäksi toivomme tietoa halukkuudesta vastaanottaa ilman huoltajaa olevia lapsia ja nuoria, jos tähän on alueella tai valtakunnallisesti tarvetta. Tarvittaessa ELY-keskukset toimittavat mielellään kuntaan lisää tietoa aiheesta.

Vastaanotosta sopiminen, tuki ja korvaukset

Pakolaisten kuntaan sijoittaminen perustuu kunnan ja ELY-keskuksen väliseen sopimukseen. ELY-keskus sopii vastaanotettavista pakolaisista, kuntapaikoista ja vastaanoton ajankohdasta kunnan kanssa. Kotoutumislain muutoksella 1.1.2023 alkaen kunnan on kuultava hyvinvointialuetta sopimuksen tekemisen sekä kuntaanosoitamisen yhteydessä, jos vastaanotettavalla henkilöllä on ilmeisiä sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeita. Kunnan on kuultava hyvinvointialuetta myös myöntäessään kuntapaikan ilman huoltajaa tulleele alaikäiselle.

Pakolaisista maksetaan kunnalle valtionosuuksia muiden kuntalaisten tapaan. Tämän lisäksi valtio korvaa pakolaisten vastaanottoa koskevan sopimuksen tehneille kunnille pakolaisista aiheutuvia kustannuksia kotoutumislain mukaisesti. Kotoutumislaki on muuttunut 1.3.2023 alkaen siten, että myös tilapäistä suojelua saavat, joilla on kotikunta, sisältyvät korvausten soveltamisen piiriin.

Kunnalle voidaan maksaa korvauksia itsenäisesti kuntaan muuttavista sekä kuntapaikalle muuttavista pakolaisista. Korvausten maksamisen edellytyksenä on ELY-keskuksen kanssa tehty voimassa oleva vastaanottosopimus ja 1.1.2025 voimaan tulevan uuden kotoutumislain mukainen kotoutumishjelma, joka antaa raamit kotoutumisen edistämiseksi tehtävälle työlle ja kotoutumisen alkuvaiheen palveluille kunnassa.

Vuotta 2025 ajatellen on hyvä huomioida, että tilapäistä suojelua saavia asuu ja todennäköisesti siirtyy vastaanottojärjestelmästä kotikunnan saamisen myötä kuntiin, joilla ei toistaiseksi ole ollut pakolaisten vastaanottosopimusta tai kunnan kotoutumishjelmaa.

Valmistelijan ehdotus:

Kunnanhallitus päättää

1. ilmoittaa ELY-keskukselle, että Toholammin kunnalla ei ole resursseja pakolaisten vastaanottamiseksi vuonna 2025, ja

2. hyväksyä liitteenä olevan kotoutumishjelman sekä ELY-keskuksen kanssa tehtävän sopimuksen kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Samalla kunnanhallitus päättää valtuuttaa kunnanjohtajan täydentämään sopimuksen tämän päätöksen mukaisin tiedoin ja allekirjoittamaan sopimuksen.

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää

1. ilmoittaa ELY-keskukselle, että Toholammin kunnalla ei ole resursseja pakolaisten vastaanottamiseksi vuonna 2025, ja

2. hyväksyä liitteenä olevan kotoutumishjelman sekä ELY-keskuksen kanssa tehtävän sopimuksen kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä. Samalla kunnanhallitus päättää valtuuttaa kunnanjohtajan täydentämään sopimuksen tämän päätöksen mukaisin tiedoin ja allekirjoittamaan sopimuksen.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.